

1. Referentie

Referentie	Mortelmans, D., Van Assche, V. & Ottoy, W. (2002). <i>Fijngehakt en voor u opgediend: tieners en vrije tijd. Onderzoeksrapport</i> . Onuitgegeven onderzoeksrapport, UA, Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, Departement Sociologie & Jeugddienst Stad Antwerpen.
Taal	Nederlands
ISBN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Dit onderzoek is een grootschalige jeugdpeiling die een inzicht wil geven in het vrijetijdspatroon van Antwerpse jongeren tussen 12 en 18 jaar en die hun gebruik van het bestaande vrijetijdsaanbod en de eventuele gebreken daaraan in kaart wil brengen. Er werden 4550 Antwerpse middelbare scholieren bevestigd. Een ruim gamma aan vragen kwam aan bod, gaande van lidmaatschap van verenigingen, over uitgaansgedrag, consumptiegedrag en mediagebruik. Vanuit dit onderzoek hoopt men stedelijke 'jeugdbeleidmakers' en jeugdorganisaties materiaal aan te reiken om hun beleid en/of werking te evalueren en beter af te stemmen in termen van effectiviteit (bereik, doorstroming, opleiding) en efficiëntie (kosten, baten).

Het onderzoek werd in de loop van 2001-2002 uitgevoerd door de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Vrije tijd
Trefwoord(en)	Allochtonen, jeugdbeleid, jeugdwerk, ongelijkheid in vrije tijd, vrijetijdsaanbod, vrijetijdsgedrag, vrijetijdspatroon

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Stedelijke jeugddienst en het kabinet van Jeugdzaken van de stad Antwerpen
Onderzoeker(s)	Dimitri Mortelmans, Veerle Van Assche & Winfried Ottoy, m.m.v. licentiestudenten Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen (UA). Departement Sociologie Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen UA Campus Drie Eiken Universiteitsplein 1 2610 Wilrijk (Antwerpen) Tel: 03/820.28.51 of 03/820.28.52 Fax: 03/820.28.82 Url: http://www.ua.ac.be/psw

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoe brengen Antwerpse schoolgaande jongeren anno 2001 hun vrije tijd door en in welke mate maken zij gebruik van het bestaande vrijetijdsaanbod? Welke factoren beïnvloeden hun vrijetijdsgedrag? Welke factoren verhinderen ook hun vrijetijdsgedrag? Zijn er ongelijkheden in het jeugd aanbod terug te vinden? Worden maatschappelijke breuklijnen ook al zichtbaar bij jongeren en hun vrijetijdsgedrag?
-----------------	--

	Het onderzoek wil een inzicht geven in het vrijetijdspatroon van Antwerpse jongeren tussen 12 en 18 jaar en wil hun gebruik van het bestaande vrijetijdsaanbod en de eventuele gebreken daaraan in kaart brengen.
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	De onderzoeksmethode bestaat uit een schriftelijke vragenlijst. Deze houdt een klassikale bevraging in 50 scholen tijdens de schooluren op het grondgebied van Groot-Antwerpen in. Zowel gesloten als open vragen werden in de vragenlijst opgenomen.
Onderzochte groep	De onderzochte groep bestaat uit 6150 middelbare scholieren. Na de dataverzameling bleven 4550 bruikbare enquêtes over. Het zijn jongeren uit het secundair onderwijs, namelijk 12-18jarigen, uit het grondgebied van Groot-Antwerpen. De onderzochte groep bestaat uit 52,4% jongens en 47,6% meisjes Daarvan behoort 24,0% tot de leeftijdsgroep van de 12-14jarigen, 33,3% tot de 15-16jarigen en 42,7% tot de 17+. De respondenten behoren tot verschillende districten. 34,1% komt uit het district Antwerpen, 6,2% uit het district Berchem, 2,8% uit het district Bezaai, 10,4% uit het district Borgerhout, 12,5% uit het district Deurne, 4,4% uit het district Ekeren, 8,1% uit het district Hoboken, 12,5% uit het district Merksem en 9,1% uit het district Wilrijk. Wat de onderwijscontext betreft komt 45,1% uit het ASO, 28,7% uit het TSO, 23,5% uit het BSO en 2,8% uit het KSO. 75,8% van de respondenten is Belg, 3,0% is Turk, 11,7% is Marokkaan, 4,4% komt uit de EU, 2,5% uit het Oostblok en 2,7% uit andere landen. Specifieke aandacht wordt besteed aan de verschillen in vrijetijdsgedrag naargelang opleidingsniveau(BSO-jongeren versus ASO-jongeren) en/of etnische afkomst(allochtone versus autochtone jongeren).
Bereik	Lokaal (Antwerpen)

7. Resultaten

Gebreken van het vrijetijdsaanbod	De meest opvallende conclusie uit de analyse is dat jongeren in Antwerpen drie problemen ervaren in hun vrije tijd: plaatsen om te fuiven, betere internettoegang en avontuurlijke plekken in de stad. Daarnaast komen ook sportactiviteiten en sportinfrastructuur als belangrijk uit de analyse naar voor. Jongeren en sport gaan zo sterk hand in hand dat voor de jongeren zelf een sportbeleid integraal deel zou moeten uitmaken van een jongerenbeleid. Een tweede conclusie is dat jongeren hun wensen groots zien. Alles wat <i>mega</i> en <i>super</i> is, trekt hen aan. De vraag om grootsere infrastructuur op te zetten en vooral om grootsere evenementen in te richten, botst onvermijdelijk op budgettaire beperkingen. In de derde plaats zien we een sterke vraag om vrije tijdsactiviteiten te voorzien in de buurt. Vooral grote evenementen en attracties zoals pretparken, wil de Antwerpse jongere in zijn eigen stad zien. Misschien is een zeker Antwerps chauvinisme hier niet vreemd aan. Toch lijkt ons de dieperliggende oorzaak hier te liggen in de beperktere mobiliteit van veel jongeren. Tot slot is er de bijzondere plaats van de migranten die uit deze wensen duidelijk naar voor gekomen is. Migrant meisjes vragen meer avontuur in hun vrije tijd omdat zij thuis veel beperkter zijn in hun bewegingsruimte. Migrant jongens zijn veel vrijer maar botsen zeer sterk op grenzen in de stad die niet zelden door racisme en onverdraagzaamheid opgetrokken worden. Als zij schepen van jeugd zouden zijn, zou het openstellen van infrastructuur en bestaande activiteiten een van de eerste beleidsdaden zijn.
Vrijetijdspatroon van de Antwerpse middelbare scholier	Vrije tijd in het verenigingsleven. Net geen kwart van de Antwerpse jongeren is lid van een jeugdbeweging. Jongeren die op het grondgebied van Antwerpen wonen minder lid zijn dan jongeren die buiten Antwerpen wonen maar in de stad naar school gaan. De algemene participatie in de jeugdbeweging blijft min of meer constant tot 16 om daarna met ongeveer een vijfde te dalen. Naast de klassieke jeugdbewegingen, stelden we ook een vraag over de deelname aan activiteiten van andere jeugdverenigingen. De meest populaire jeugdverenigingen zijn de jeugthuizen en de speelpleinen. Ongeveer een vierde van de Antwerpse jongeren stelt dat ze wel eens

	deelgenomen hebben aan de activiteiten van één van beide. Speelpleinen worden bezocht tot de leeftijd van 16 om dan sterk af te nemen. De activiteiten van jeugdhuizen worden vaker bezocht met het ouder worden en zeker vanaf een leeftijd van ongeveer 15. Enkel culturele verenigingen zijn duidelijk meer in trek bij jongens dan bij meisjes. Verrassend daarbij was dat de religieus getint verenigingen (moskeeverenigingen en religieuze verenigingen) ongeveer evenveel jongens als meisjes op hun activiteiten terugvinden. We vroegen aan de jongeren die geen lid waren van een vereniging naar hun motieven hiervoor. De drie meest genoemde redenen zijn het geen behoefte hebben aan een vereniging, het niet geïnteresseerd zijn of het ontbreken van tijd. Er zijn meer jongens die aan sport doen dan meisjes. Dit verschil tussen jongens en meisjes neemt bovendien toe met de leeftijd. Het aantal meisjes dat aan sport doet, neemt af met de leeftijd, terwijl dit bij jongens nagenoeg constant blijft tot en met hun zestiende. Opmerkelijk is het feit dat het lidmaatschap van een sportclub bij de jongens niettegenstaande het voorgaande, net zoals bij de meisjes, een dalende trend vertoont. Vermoedelijk weerspiegelt dit een afname aan sporten in competitieverband. Jongens blijven wel sportactiever dan meisjes. Een minderheid van de jongeren zegt in een muziekgroepje te spelen. Jongens spelen ongeveer dubbel zo vaak in een groepje dan meisjes. Slechts heel weinig meisjes nemen deel aan het muziekwereldje. Het spelen in een groepje is bovendien iets dat toeneemt met de leeftijd. Hoe ouder, hoe meer jongeren in groepjes spelen. Rock en Hip Hop zijn de meest populaire genres van de Antwerpse muziekgroepjes. Meer dan de helft van de Antwerpse jongerengroepjes repeteert thuis. Tot slot bekijken we ook de jongeren die individueel muziek maken. In de vragenlijst werd immers afzonderlijk gevraagd of de jongere soms alleen muziek maakte. Hier werd veel frequenter bevestigend op geantwoord. Opnieuw zien we dat er meer jongens zijn die individueel bezig zijn met muziek. Ook de 16-plussers zijn meer actief op dit gebied dan hun jongere kompanen. Vrije tijd op straat Jongeren plannen hun vakanties niet strikt vooraf en zeker niet lang vooraf. Meisjes lijken bovendien iets meer te plannen dan jongens. Hoe ouder, hoe minder men op voorhand plant. De oudste groepen nemen ook gemakkelijk zelf het initiatief om ergens met vrienden naar toe te gaan. Tegelijk zien we dat er ook een significant grotere groep is bij de oudsten die op een telefoontje wacht van vrienden. De meeste jongeren ontmoeten elkaar overwegend thuis, buiten op straat of op een plein. Eén op vijf ziet een café of uitgaansgelegenheid als een ideale plaats om elkaar te ontmoeten. Wanneer we de ontmoetingsplaatsen naar geslacht bekijken, zien we dat jongens meer op buitenplaatsen afspreken dan meisjes. Het verschil tussen beide geslachten is zeer groot. Naar leeftijd toe zien we dat ook de jongste groepen voornamelijk elkaar buiten ontmoeten op straat en dat ouderen elkaar meer opzoeken in een café, discotheek of op een fuif. Naast de ontmoetingsplaatsen werd aan de jongeren ook gevraagd of ze wel eens gewoon rondlopen met vrienden. Meer dan de helft zegt af en toe wel eens rond te lopen op straat. Een vijfde zegt dit vaak te doen. Opnieuw zien we hier een groot verschil tussen de jongens en de meisjes. Meisjes zullen veel vaker binnen (in een winkelcentrum) afspreken, terwijl jongens elkaar buiten op straat of op een plein ontmoeten. Naarmate de leeftijd toeneemt, spreken jongeren ook minder en minder af op openbare plaatsen. In toenemende mate wordt ergens binnen (in een café bvb.) afgesproken. Nachtelijke vrije tijd Wanneer we gaan kijken naar de activiteiten die jongeren ontplooiën op vrijdag- en zaterdagavond, zien we dat uitgaan en tv-kijken de twee belangrijkste activiteiten zijn op vrijdag en zaterdagavond. Het zijn in hoofdzaak 16-plussers die in het weekend uitgaan. Verrassend is toch wel dat bij deze groep een derde op vrijdag en een vijfde op zaterdag gewoon thuis blijft op tv te kijken. Dat hoeft niet noodzakelijk het uitgaan te beletten maar de tv neemt 's avonds duidelijk een belangrijk plaats in. Vooral jongens tot 16 jaar zijn in de ban van de computer en spenderen hun avond voor het scherm. Meisjes zijn nauwelijks geïnteresseerd in de computer in de vrije tijd. Zij zijn echter vlijtiger met het huiswerk bezig. Vrijdagavond is voor een zekere groep jongeren trouwens de avond om het weekendhuiswerk te maken. Op zaterdag is er nauwelijks nog sprake van huiswerk maken. Jongeren die mogen uitgaan gaan het vaakst naar een fuif, het café of naar een discotheek.
--	---

	Het jeugdhuis is minder populair. Wanneer we de toelating van de ouders om uit te gaan over de leeftijden heen gaan vergelijken voor de jongens en de meisjes, zien we dat meisjes in alle leeftijdscategorieën, strenger behandeld worden dan jongens. Het overgrote deel van de jongeren krijgt zakgeld. Ongeveer de helft van de middelbare scholieren zegt zelf geld bij te verdienen om het zakgeld aan te vullen of om toch enige inkomsten te hebben wanneer men geen zakgeld krijgt. Een belangrijk element bij het uitgaansgedrag van de jongeren is de mobiliteit. Mobiliteit bij het uitgaan verandert duidelijk met de leeftijd. De 12 tot 14-jarigen verplaatsen zich vooral te voet of als passagier van een auto. Enkel de jongens op die leeftijd nemen in grote getale de fiets. Meisjes doen dit opvallend minder, ook in de oudere leeftijdscategorieën. De 15-16 jarigen hebben in grote mate een gelijkaardig verplaatsingspatroon. Er is enkel een toename van het aantal meisjes dat de bus of de tram neemt. Bij de jongste leeftijdsgroep zien we dat het gezelschap voor meer dan zestig percent uit de school komt. Naarmate men ouder wordt, neemt het belang van schoolvrienden af om te verschuiven naar vrienden uit de buurt. Jongens zeggen het snelst een vriendin te hebben, maar meisjes halen hen na 15 jaar in en steken hen voorbij. Als we kijken naar de aard van de relatie, dan zien we dat het beeld van de bewust flirtende jongere niet helemaal juist is. Vrije tijd in de schoolvakanties Ruim de helft van de jongeren blijkt noch in de kerstvakantie noch in de paasvakantie op reis te gaan. In tegenstelling tot wat verwacht zou kunnen worden, gaan 'oudere' jongeren mind op reis in deze periodes. Meer dan de helft van de jongeren brengt minstens een deel van de zomervakantie door in het buitenland. Weggaan met vrienden is voor een groot deel van de jongeren nog altijd één van de belangrijkste activiteiten in de vakantie. De top vijf wordt aangevuld met twee andere activiteiten: het op kamp gaan en het beoefenen van sport. De absolute favoriete vakantiebezigheid is het op reis gaan naar het buitenland, zowel bij jongens als bij meisjes. Op de tweede plaats komt het uitgaan tijdens de vakantie. Wat een vakantie voor een jongere boeiend maakt, kan samengevat worden in twee trefwoorden: vrijheid en avontuur. De minder aangename bezigheden uit de vakantie verwonderen nauwelijks: vervelen, schoolwerk en thuisblijven.
Ongelijkheden in het jeugdaanbod + maatschappelijke breuklijnen	Vrije tijd en maatschappelijke kwetsbaarheid Bij de maatschappelijk zwakkere jongeren zijn minder vaak lid van een jeugdbeweging. De maatschappelijk sterkere jongeren vertonen een veel hogere participatie, al komt die ook nog niet boven een derde uit. Maatschappelijk kwetsbare jongeren participeren in gelijkaardige mate aan jeugdhuisen en speelpleinen dan de maatschappelijk broze of sterke jongeren. De graad van sportiviteit hangt dus af van de klasse waarin men opgroeit. Dit wil echter niet zeggen dat sport minder gewaardeerd wordt door de lagere sociale klassen, integendeel ze waarderen sport het meest. De maatschappelijk sterkste jongeren gaan meer uit dan de maatschappelijk broze en kwetsbare jongeren. Maatschappelijk kwetsbare jongens krijgen veel sneller de toelating om uit te gaan dan maatschappelijk sterke jongens. Op zeventien zijn de verschillen tussen de drie groepen verdwenen en dan mogen de maatschappelijk sterkere jongens zelfs in beperkte mate meer uitgaan dan de andere twee groepen. Bij de meisjes verloopt het verband net omgekeerd. Het is opvallend dat de maatschappelijk kwetsbare groepen jongens sneller loslaten dan meisjes. Maatschappelijk broze en kwetsbare jongeren krijgen significant meer zakgeld dan de sterke jongeren. Ongeveer de helft van de jongeren in het secundair onderwijs verdient geld bij in zijn vrije tijd, dat is in sterkere mate zo bij de maatschappelijk sterkere jongeren. Vrije tijd en onderwijsniveau Leerlingen uit het ASO zijn significant meer lid van jeugdbewegingen dan leerlingen die een technische of beroepsopleiding volgen. Meisjes uit het ASO blijken sterker te participeren aan jeugdbewegingen dan jongens. Maar als we naar de technische en beroepsrichtingen

	kijken, draait dit verband om en zien we juist minder meisjes participeren. Meer ASO- en TSO-jongeren nemen deel aan activiteiten van een sociale beweging. Vrijwilligerswerk komt dan weer meer voor bij TSO, BSO en KSO-leerlingen, terwijl de milieubeweging aantrek vindt bij het TSO. De culturele verenigingen en jeugdateliers trekken uiteraard meer jongeren aan uit het KSO. Meer dan de helft van de jongeren uit de technische en beroepsrichtingen gaat in het weekend uit. Vooral zaterdagavond lijkt de uitgaansavond te zijn. ASO-jongeren zitten op de weekendavonden eerder tv te kijken. Het thuiszitten wordt nog meer versterkt door het computeren van ASO-jongeren op vrijdag en zaterdag. Jongeren uit het ASO en het KSO gaan duidelijk meer naar fuiven daar waar BSO- en TSO-studenten sneller de discotheek opzoeken om uit te gaan. Naar opleidingsniveau zien we dat BSO-ouders strenger zijn ten aanzien van meisjes. ASO-leerlingen mogen over het algemeen dan wel sneller uitgaan, het uitgaansgedrag wordt sterker bepaald door de ouders dan bij de andere leerlingen. ASO-ouders willen soepel zijn met uitgaan maar binnen heel gelimiteerde grenzen. Bij BSO-leerlingen zien we dan weer een veel hoger percentage dat zelf mag beslissen wanneer men uitgaat. Opvallend is daarbij het verschil tussen jongens en meisjes. Eens meisjes uit het TSO, BSO of KSO mogen uitgaan, mogen zij veel sneller zelf beslissen hoe vaak ze uitgaan. Jongeren die schoollopen in het ASO krijgen duidelijk minder zakgeld dan de andere richtingen. Toch zijn het niet de ASO-leerlingen die gaan werken om iets bij te verdienen. In het ASO en KSO zien we dat zowel jongens als meisjes veeleer met de fiets uitgaan. De fiets is duidelijk minder populair in BSO en TSO. Daar haalt de auto het op andere vervoermiddelen. Bij meisjes is de auto in het algemeen het meest populaire vervoersmiddel. Jongeren uit het ASO gaan veel minder uit met hun partner dan bij andere richtingen. ASO-jongeren zijn in sterkere mate schoolgebonden. In het BSO en KSO echter gaan jongeren veel meer uit met vrienden uit de buurt. Drie vierde van de jongeren die BSO volgen gaan nooit op kamp. In het ASO gaat ongeveer de helft nooit op kamp en in het TSO en KSO is dat 65 percent. Bijna één op twee van alle KSO'ers bezocht tijdens de zomervakantie minstens één concert of festival terwijl dit bij andere onderwijstypes schommelt tussen negentien en 26 procent. Opvallend is dat leerlingen uit het BSO het minst van allen aanwezig zijn op festivals en concerten, daar waar zij wel het meeste inkomen hebben. Vrije tijd van allochtonen Migranten nemen zeer weinig deel aan het georganiseerde jeugdbewegingleven. Allochtone jongeren doen minder aan sport dan autochtone jongeren. Turkse en Marokkaanse jongeren hebben in het afgelopen jaar het vaakst meegedaan aan een activiteit van een moskee of een zelforganisatie. Ook het speelplein is een geliefde plek bij deze groep. Ongeveer een derde van de jongeren neemt wel eens deel aan activiteiten van een jeugdhuis, een jongerenwerking, een hobbyvereniging of een culturele vereniging. Turkse en Marokkaanse meisjes gaan veel minder uit op vrijdag- of zaterdagavond dan de jongens. Bij de jongeren uit de Oostbloklanden liggen de percentages van het uitgaan dan weer omgekeerd. Daar zeggen meer meisjes dat ze mogen uitgaan dan jongens. Migrantenjongens krijgen op jongere leeftijd de toelating om uit te gaan. Belgische en allochtone jongeren krijgen ongeveer evenveel zakgeld thuis. Belgische jongeren verdienen vaker bij dan migrantenjongeren. Migrantenjongeren verplaatsen zich duidelijk anders bij het uitgaan dan de Belgische jongeren. De fiets en de brommer worden nauwelijks gebruikt door migrantenjongeren. Zij moeten daarentegen verhoudingsgewijs veel meer gebruik maken van het openbaar vervoer. Ook al gaan allochtone jongeren vaak uit met vrienden van school, de mensen uit de buurt blijven de geprefereerde partner. Veel meer allochtonen dan Belgen gaan nooit op kamp.
--	--

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Dit onderzoek is een grootschalige jeugdpeiling die een inzicht wil geven in het vrijetijdspatroon van Antwerpse jongeren tussen 12 en 18 jaar en die hun gebruik van het bestaande vrijetijdsaanbod en de eventuele gebreken daaraan in kaart wil brengen. Er werden 4550 Antwerpse middelbare scholieren bevestigd. Een ruim gamma aan vragen kwam aan bod, gaande van lidmaatschap van verenigingen, over uitgaansgedrag, consumptiegedrag en mediagebruik. Vanuit dit onderzoek hoopt men stedelijke ' jeugdbeleidmakers' en jeugdorganisaties materiaal aan te reiken om hun beleid en/of werking te evalueren en beter af te stemmen in termen van effectiviteit (bereik, doorstroming, opleiding) en efficiëntie (kosten, baten).

Het onderzoek werd in de loop van 2001-2002 uitgevoerd door de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen.

De meest opvallende conclusie uit de analyse is dat jongeren in Antwerpen drie problemen ervaren in hun vrije tijd: plaatsen om te fuiven, betere internettoegang en avontuurlijke plekken in de stad. Daarnaast komen ook sportactiviteiten en sportinfrastructuur als belangrijk uit de analyse naar voor. Jongeren en sport gaan zo sterk hand in hand dat voor de jongeren zelf een sportbeleid integraal deel zou moeten uitmaken van een jongerenbeleid. Een tweede conclusie is dat jongeren hun wensen groots zien. Alles wat *mega* en *super* is, trekt hen aan. De vraag om grootsere infrastructuur op te zetten en vooral om grootsere evenementen in te richten, botst onvermijdelijk op budgettaire beperkingen. In de derde plaats zien we een sterke vraag om vrije tijdsactiviteiten te voorzien in de buurt. Vooral grote evenementen en attracties zoals pretparken, wil de Antwerpse jongere in zijn eigen stad zien. Misschien is een zeker Antwerps chauvinisme hier niet vreemd aan. Toch lijkt ons de dieperliggende oorzaak hier te liggen in de beperktere mobiliteit van veel jongeren. Tot slot is er de bijzondere plaats van de migranten die uit deze wensen duidelijk naar voor gekomen is. Migrant meisjes vragen meer avontuur in hun vrije tijd omdat zij thuis veel beperkter zijn in hun bewegingsruimte. Migrant jongens zijn veel vrijer maar botsen zeer sterk op grenzen in de stad die niet zelden door racisme en onverdraagzaamheid opgetrokken worden. Als zij schepen van jeugd zouden zijn, zou het openstellen van infrastructuur en bestaande activiteiten een van de eerste beleidsdaden zijn.

<http://jeugd.antwerpen.be/Jeugdpeilingen/fijngehakt&opgediend.htm>